

Modul / PÁN SILLABUSÍ
Túrkiy tiller fakulteti
60110800 – Ana tili hám ádebiyatı (qaraqalpaq tili hám ádebiyatı)

Pán ataması:	Házirgi qaraqalpaq tili (leksikologiya)
Pán túri:	Májbúriy pán
Pán kodı:	HQAT1123456726
Jıl:	2025-2026
Semestr:	III
Tálim forması:	Kúndizgi
Sabaq forması hám semestrge ajratılǵan saatlar:	120
Lekciya	30
Ámeliy	30
Seminar	-
Óz betinshe jumıs	60
Kredit muǵdarı:	4
Bahalaw forması:	Sınaw hám imtixan
Kurs tili:	Qaraqalpaq

Pán maqseti (PM)	
PM1	«Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili» kursı boyınsha dúzilgen baǵdarlama Ajiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı qaraqalpaq tili hám ádebiyatı qánigeligi (bakalavriat basqıshı) ushın arnalǵan. Onda házirgi qaraqalpaq tiliniń strukturalıq hám sistemalıq qásiyetleri, tarixiy tamırları hám dialektologiyalıq tiykarları, fonetikalıq hám fonologiyalıq, grafikalıq hám orfografiyalıq sistemaları, aytılıw normaları, sózlik baylıǵı, leksikalıq, morfologiyalıq hám sintaksislik qurılısları, olardıń rawajlanıwı boyınsha teoriyalıq bilimler berip barıladı.
Pándi ózlestiriw ushın zárúr bolǵan baslanǵısh bilimler	
1.	Temalar boyınsha shınıǵıwlar
2.	Ámeliy jumıslarǵa baylanıslı juwmaqlar shıǵarıw
3.	Leksikalıq nızamlıqlar

Bilim beriwdiń nátiyjeleri (BBN)	
BBN1	Házirgi qaraqalpaq tilin (leksikologiya) oqıtıwda zamanagóy qatnaslar hám innovaciyalardı endiriw ushın zárúr bolatuǵın bilim hám kónikpelerdi
BBN2	Sabaqta zamanagóy bilimlendiriw qurallarınan paydalanıwı lazım;
BBN3	Zamanagóy talaplar tiykarında sabaqlardı nátiyjeli shólkemlestiriw boyınsha kónlikpege iye boladı;
BBN4	Bilimlendiriw tarawındaǵı innovaciyalıq iskerlik tiykarların ózlestiredi.
Kónlikpeler:	

BBN5	Leksika (sózlik quram) hám leksikologiya haqqında maǵlıwmat. Qaraqalpaq tiliniń leksikasınıń rawajlanıwı, izertleniwı, Leksikologiyaniń tarawları diaxroniyalıq (tariyxıy) hám sinxroniyalıq (házirgi) leksikologiya boyınsha bilimlerde iye boladı.
BBN6	Leksikologiya pániniń mazmunı, quralları, metodları hám formalarınıń baylanısı menen izbe-izligin támiyinlenip, sabaqlarda bilim beriw resurslarınan nátiyjeli paydalanadı.
BBN7	Oqıtıw mazmunına tiyisli maǵlıwmatlardı qayta islew, ulıwmalastırıw hám oqıwshılardıǵa jetkeriw kónlikpelerine iye boladı.
BBN8	Leksikologiya sabaqlarında zamanagóy innovaciyalıq texnologiyalardı qollanǵan halda, sabaqlarda qoyılatuǵın zamanagóy talaplar tiykarında sabaqlardı shólkemlestiriw uqıplılıqlarına iye boladı, sonday-aq zamanagóy jantasıwlar hám innovaciyalardan kásiplik iskerliginde paydalana aladı.
BBN9	Leksikologiya ilimin izertlewdegi jetiskenlikler, sózlik quramınıń bayıwında qollanıwı boyınsha izertlewlerden xabardar boladı.
BBN10	Studentlerge pán boyınsha ámeliy sabaqlarda ózlestirilgen barlıq temalar boyınsha shınıǵıwlar islew, tallay alıw, olardıǵa baylanıslı juwmaqlardı keliw, til nızamlılıqların durıs anıqlay alıw sıyaqlı wazıypalardı úyrenedi.

Pán mazmunı	
Sabaq forması: lekciya (LS)	
L1	Kirisiw. Leksika (sózlik quram) hám leksikologiya haqqında maǵlıwmat.
L2	Leksikologiyaniń tarawları.
L3	Sózdiń leksikalıq hám grammatikalıq mánileri.
L4	Sóz mánisiniń awısıw túrleri.
L5	Mániler arasındaǵı paradigmatikalıq qatnaslar.
L6	Tariyxıy shıǵısı boyınsha házirgi qaraqalpaq ádebiy tili leksikası.
L7	Türkiy tillerine ortaq sózler, qaraqalpaq tiline tán sózler, parsı-tájik, arab tilinen ózlestirilgen sózler, rus tilinen hám rus tili arqalı basqa tillerden ózlestirilgen sózler.
L8	Házirgi qaraqalpaq tili leksikasınıń quramı. Ulıwma qollanıwshı leksika, dialektlik leksika, kásiplik sózler, terminler. Jargon hám argolar, vulgarizmler.
L9	Qaraqalpaq tiliniń passiv leksikası, neologizmler (jańadan payda bolǵan sózler).
L10	Gónergen sózler.
L11	Ekspressivlik-stillik jaqtan qaraqalpaq tili leksikası.
L12	Stillik jaqtan qaraqalpaq tili leksikası, stiller aralıq leksika.
L13	Türkiy tillerdiń frazeologiyası, usaslıqlar ayırmashılıqları.
L14	Frazeologiyalıq birliklerdiń mánisine qaray tiykarǵı túrleri hám belgileri.
L15	Leksikografiya.

Sabaqlardıń forması: ámeliy sabaqlar (ÁS)	
S1	Leksika (sózlik quram) hám leksikologiya haqqında maǵlıwmat
S2	Leksikologiyaniń tarawları.
S3	Sózdiń leksikalıq hám grammatikalıq mánileri.
S4	Bir mánili hám kóp mánili sózler.
S5	Sóz mánisiniń awısıw usılları.
S6	Omonimiya. Sinonimiya. Antonimiya.
S7	Passiv leksika.
S8	Shıǵısı boyınsha qaraqalpaq tiliniń leksikası.

S9	Parsı-tájik, arab tilinen ózlestirilgen sózler, rus tilinen hám rus tili arqalı basqa tillerden ózlestirilgen sózler.
S10	Dialektizmler
S11	Neologizmler hám gónergen sózler.
S12	Emocionallıq-ekspressivlik jaqtan qaraqalpaq tili leksikalıq ózgeshelikleri.
S13	Stillerdiń klassifikaciyası.
S14	Frazeologimler, ózgeshelikleri, stili.
S15	Sózliklerdiń túrleri

Ózbetinshe jumslar (ÓJ)

1.	Seminar hám ámeliy sabaqlarǵa tayarlıq kóriw hám úy tapsırmaların orınlaw	10 saat
2.	Mashqalalı máseleler (kazuclar) dúziw	10 saat
3.	Berilgen dereklerdi awdarmalaw	10 saat
4.	Páńge baylanıslı assimentlerdi orınlaw	10 saat
5.	Konferenciylarǵa tezis tayarlaw	10 saat
6.	Berilgen tema boyınsha prezentaciylar tayarlaw	10 saat

Tiykargı ádebiyatlar (TÁ)

1.	Abdinazimov Sh., Pirniyazova A., Shinnazarova S. Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili (fonetika, leksikologiya). Toshkent: Sano Standart, 2018.
2.	Aynazarova G. Qaraqalpaq tilinde ten'les yeki komponentli frazeologizmlerdin' leksika-semantikalı'q ha'm stillik wo'zgeshelikleri. No'kis:Qaraqalpaqstan, 2015.
3.	Berdimuratov E. Házirgi qaraqalpaq tili leksikologiya. Nókis-1994
4.	Пирниязов К., Пирниязова А. Қарақалпақ тилинің лексикасы Н., 2004.
5.	Yusupova B. Qaraqalpaq tilinin' frazeologiyası. Toshkent: «Tafakkur qanoti», 2014.
6.	Хожанов Ш. Қарақалпақ тилиндеги антонимия кубылысы. Нөкіс: Билим, 2017.

Qosımsha ádebiyatlar (QÁ)

1.	Qoshanov Q., Shinnazarova S., Iskenderova E. Qaraqalpaq tilindegi shet tili ózlestirmeleriniń orfografiyalıq sózligi. Nókis, 2019.
2.	Qurbanbaeva B. Qaraqalpaq dialektologiyası. Tashkent: Tafakkur avlodi, 2020.
3.	Qurbanbaeva B. Qaraqalpaq tiliniń qubla dialektinde sózlerdiń jasalıwı hám morfologiyalıq ózgeshelikler. Monografiya. Tashkent: Tafakkur avlodi, 2020.
4.	Қалыбаева Қ.С. Салыстырмалы түркі фразеологиясы. Алматы, 2009.
5.	Болғанбаев Ә. Казак тілі лексикологиясы. Алматы, 1979.

Studenttiń pán boyınsha ózlestiriw kórsetkishin qadaǵalawda tómendegi ólshemler usınıladı:

a) 5 bahasın alıw ushın studenttiń bilim dárejesi tómendegilerge juwap beriwi kerek:

➤	Pánniń mazmunın tolıq ashıp bere alsa;
➤	Pándegi temalardı bayanlawda ilimiylik hám logikalıq saqlanıw, ilimiy qátelik hám qátelerge jol qoyılmasa;
➤	Pán boyınsha tema materiallarınıń teoriyalıq yaki ámeliy áhmiyeti haqqında anıq kózqarasqa hám maǵlıwmatlarǵa iye bolsa;
➤	Pán átirapında ózbetinshe erkin pikirlew qáiletin kórsete alsa;
➤	Berilgen sorawlarǵa anıq hám tolıq juwap bere alsa;
➤	Konspektke puqta tayarlangan bolsa;

➤	Óz betinshe jumislardı tolıq hám anıq orınlagan bolsa;
➤	Páńge baylanıslı kórsetpeler hám normativ hújjetlerdi tolıq ózlestirgen bolsa;
➤	Páńge baylanıslı temalar boyınsha ilimiy maqala yaki tezislerdi járiyalagan bolsa;
➤	Tariyxıy processlerdi talqılay alsa;
b) 4 bahasın alıw ushın studenttiń bilim dárejesi tómendegilerge juwap beriwi kerek:	
➤	Pánniń mazmunın túsingen, pándegi temalardı bayanlawda ilimiy hám logikalıq qáteliklerge jol qoymasa;
➤	Pán mazmunınıń ámeliy áhmiyetin tusingen bolsa;
➤	Pán boyınsha berilgen wazıypa hám tapsırmalardı oqıw jobası tiykarında orınlasa;
➤	Pán boyınsha berilgen sorawlarǵa durıs juwap bere alsa;
➤	Pán boyınsha konspektte puqta qalıplestirgen bolsa;
➤	Pán boyınsha óz betinshe jumislardı tolıq orınlagan bolsa;
➤	Páńge baylanıslı kórsetpeler hám normativ hújjetlerdi ózlestirgen bolsa;
V) 3 bahasın alıw ushın studenttiń bilim dárejesi tómendegilerge juwap beriwi kerek:	
➤	Pánniń boyınsha ulıwma túsinikke iye bolsa;
➤	Pándegi temalardı tar formada qamtıp, bayanlawda ayırım qáteliklerge jol qoysa;
➤	Bayanlaw anıq bolmasa;
➤	Pán átirapında sorawlarǵa gúmilji hám qáte juwap alınsa;
➤	Pán boyınsha tekst puqta jarıtılmaǵan bolsa.
G) tómendegi jaǵdaylarda studenttiń bilim dárejesi qanaatlandırarsız 2 bahası menen bahalanıwı múmkin:	
➤	Pánniń boyınsha sabaqlarǵa tayarlıqlar kórmegen bolsa;
➤	Pándegi boyınsha sabaqlarǵa baylanıslı heshqanday túsinikke iye bolmasa;
➤	Pándegi boyınsha tekstlerdi basqalardan kóshirilse;
➤	Pándegi boyınsha tekste qopal qátelikke jol qoyılǵan bolsa;
➤	Pán boyınsha berilgen sorawlarǵa juwap alınbasa;
➤	Pándi bilmese.

Sillabus avtorı:	A. Pirniyazova – Qaraqalpaq tili kafedrasınıń professorı w.a., f.i.d.
E-mail:	alimapir@rambler.ru
Mákeme:	NMPI Qaraqalpaq tili kafedrası
Pikir bildiriwshiler:	QMU qaraqalpaq til bilimi kafedrası docenti, filologiya ilimleriniń kandidatı Paxratdinov Q. NMPI Akademiyalıq liceyi qaraqalpaq tili hám ádebiyatı pání oqıtıwshısı Eshmuratova T.

Bul sillabus instituttıń oqıw-metodikalıq Keńesiniń 28-06 2025-jıl 11 -sanlı jıynalıstıń protokoli menen tastıyıqlanǵan.

Bul sillabus qaraqalpaq tili kafedrasınıń 26-06 2025-jıl 11 -sanlı jıynalıstıń protokoli menen tastıyıqlanǵan.

Oqıw-metodikalıq basqarma baslıǵı: A. Abdiev

Túrkiy tiller fakulteti dekanı: B. Davletov

Qaraqalpaq tili kafedrası baslıǵı: G. Patullaeva

Dúziwshi: A. Pirniyazova